

Мастер клас «Свічка як мистецтво»

Вч.
Образотворчого
мистецтва

Сидорук

Валентина

Григорівна

Вступ

Свічка, свіча́ — джерело штучного освітлення, а в деяких випадках також і для священнослужіння, найчастіше стрижень із твердого горючого матеріалу з ґнотом у середині. При горінні свічки горючий матеріал розтоплюється і змочує ґніт, при цьому горюча рідина випаровується і згорає.

Свічка - пристосування для освітлення (спочатку) або для деяких інших цілей, найчастіше у вигляді циліндра з твердого горючого матеріалу, який в розтопленому вигляді підводиться до полум'я за допомогою гніту (гніт проходить уздовж циліндра по його центру).

Горючим матеріалом для свічки може

служити: сало, стеарин, віск, парафін і спермацет, тепер

найчастіше це суміш парафіну з різними добавками. Ґніт просочують

водними розчинами селітри, хлористого кальцію та сірчаного кислот.

Гніт просочують розчинами селітри, хлористого амонію, борної кислоти для того, щоб він краще згорав у міру зменшення світла, і не створював занадто великого полум'я. У минулому для цих цілей використовувалися свічкові щипці, якими періодично знімали гнотовий нагар. Для гасіння свічок використовувався гасільнік.

Після появи електричного освітлення свічки вийшли з широкого вжитку. За ними зберігається ритуальне значення; крім того, поширені декоративні свічки різної форми і забар

Є також декоративні свічки
різної форми та забарвлення.
Свічки зазвичай встановлюють
у свічниках.

ІСТОРІЯ

Свічки були винайдені людиною дуже давно, проте довгий час коштували дорого і застосовувалися лише в будинках багатих людей. Прототипом свічки є чаші, наповнені маслом або жиром, з щепочкой як гніту (пізніше стали використовувати гнотиком з волокна або тканини). Такі світильники давали неприємний запах і дуже сильно коптили. Перші свічки сучасної конструкції з'явилися в Середньовіччі і виготовлялися з жиру (найчастіше) або з воску. Воскові свічки довгий час були дуже дороги. Щоб освітити велике приміщення, були потрібні сотні свічок, вони чадили, черня стелі і стіни.

До *XV* століття свічки виготовлялися витримкою всмоктуючого матеріалу - папірусу, паперу, пористої серцевини деяких рослин - в розплаві жиру до його напітвання. У *XV* столітті була винайдена циліндрична форма для відливання свічок, одночасно повільно почала зростати популярність бджолиного воску як горючого матеріалу для свічок. У *XVI-XVII* століттях американськими колоністами було винайдено отримання воску з деяких місцевих рослин, і свічки, зроблені цим способом, тимчасово набрали більшу популярність - вони не диміли, що не танули так сильно як сальні, проте їх виробництво було трудомістким, і популярність незабаром зійшла на немає.

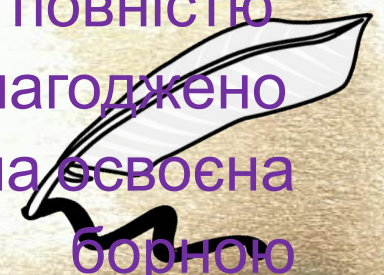

Розвиток китобійної промисловості в кінці *XVIII* століття внесло перші суттєві зміни в процес виробництва свічок, бо спермацет (воскоподібна жир, одержуваний з верхньої частини голови кашалота) став легко доступним. Спермацет горів краще, ніж жир і при цьому не димів, і в загальному був ближче до бджолиного воску за властивостями та переваг.

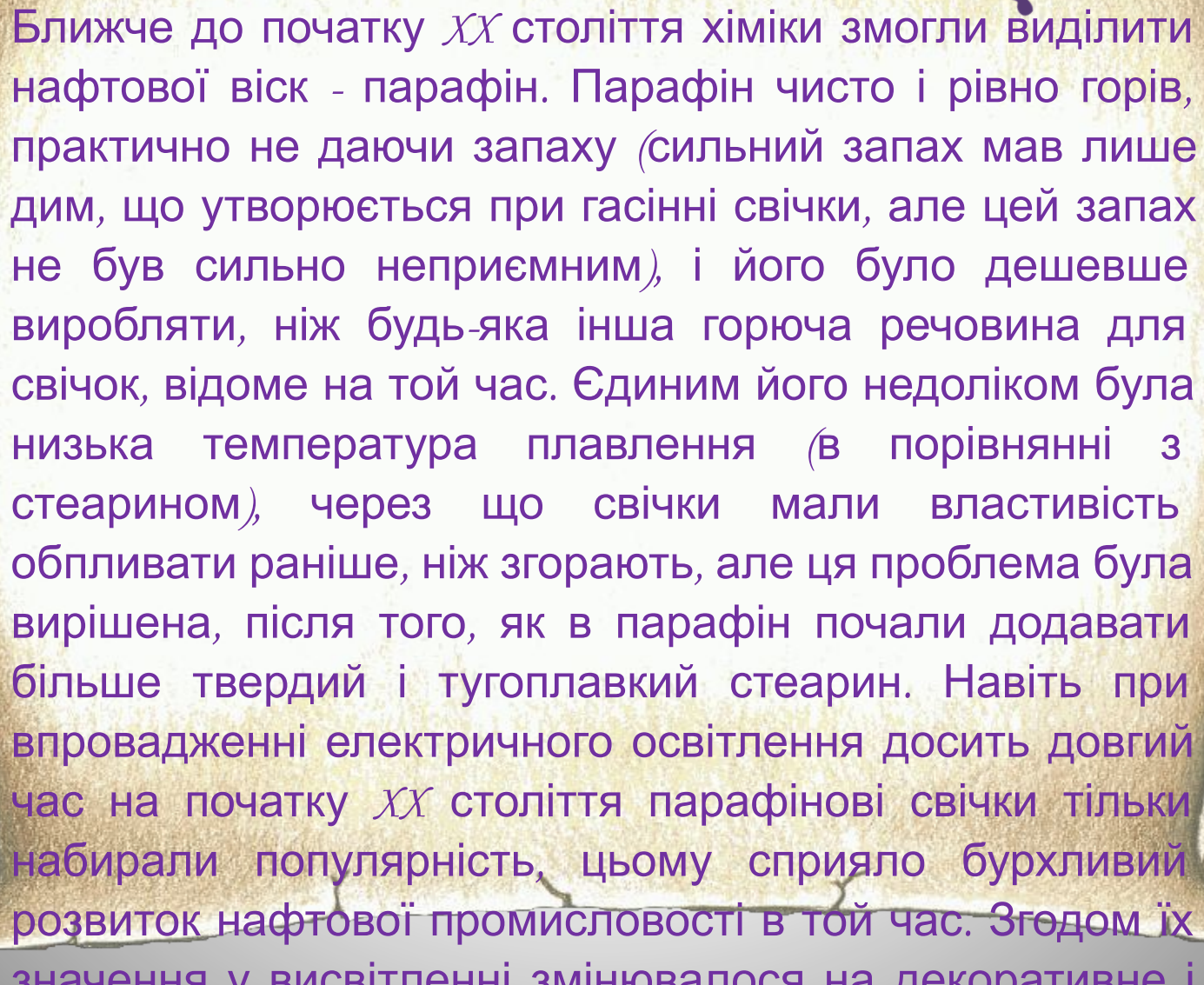

Більшість винаходів, що вплинули на свічковий справу, відноситься до *XIX* століття. У 1820 р французький хімік Мішель Шевроле відкрив можливість виділення суміші жирних кислот з тваринних жирів - т. Н. стеарину. Стеарин, інакше іноді званий стеаринової воском через подібні воску властивостей, виявився твердим, жорстким і горів без кіптяви і майже без запаху, а технологія його виробництва не була витратною. І як наслідок, незабаром стеаринові свічки майже повністю витіснили всі інші види свічок, було налагоджено масове виробництво. Приблизно тоді ж була освоєна технологія просочення гнотів свічок борною кислотою, що рятувало від необхідності часто знімати залишки гніту (якщо їх не знімати, вони могли

затиснути свічку)

A scroll with a drawing of a candle flame. The scroll is unrolled, showing a piece of parchment with a drawing of a candle flame in the upper right corner. The text is written in purple on the scroll.

Ближче до початку *XX* століття хіміки змогли виділити нафтової віск - парафін. Парафін чисто і рівно горів, практично не даючи запаху (сильний запах мав лише дим, що утворюється при гасінні свічки, але цей запах не був сильно неприємним), і його було дешевше виробляти, ніж будь-яка інша горюча речовина для свічок, відоме на той час. Єдиним його недоліком була низька температура плавлення (в порівнянні з стеарином), через що свічки мали властивість обпливати раніше, ніж згорають, але ця проблема була вирішена, після того, як в парафін почали додавати більше твердий і тугоплавкий стеарин. Навіть при впровадженні електричного освітлення досить довгий час на початку *XX* століття парафінові свічки тільки набирали популярність, цьому сприяло бурхливий розвиток нафтової промисловості в той час. Згодом їх значення у висвітленні змінювалося на декоративне і

На сьогоднішній день парафінові свічки серед свічок є майже єдиним видом. Свічки роблять із суміші високоочищеного (сніжно-білого або злегка прозорого) парафіну з невеликою кількістю стеарину, або з малоочищеного (жовтого) парафіну, як з добавкою стеарину, так і без неї. Перші більш естетичні і менш пахучі, другі не так сильно обпливають. Зрідка виробляються свічки з неочищеного парафіну (воно-жовтого) без добавок, які дуже сильно обпливають, і тому не користуються попитом.

ВИГОТОВЛЕННЯ СВІЧОК

Виробленням свічок та їхнім продажем займалися спеціальні люди — *свічкарі* (свічарі). В Україні було поширеним домашнє виготовлення свічок навіть після появи заводського виробництва. Свічки вносили до церкви воску.

Український фольклорист Микола Сумцов наголошував на тому, що «українські селяни дуже любили „божу муху“, бо навіть маленька пасіка давала меду на Спаса й воску на свічку Господу». Саме виготовлення свічок відбувалося з великим благоговінням. Коли виготовляли свічки Богу, дбали про чистоту роботи й матеріалу, обирали для цього певні дні й навіть години (на Водохреща, наприклад, свічки не виготовляли), проказуючи при цьому молитви й запалюючи лампадку перед іконою. Віск топили на припечку і в нього своєрідно «огортали» ґніт. Поширеними також були кольорові свічки, які виготовляли шляхом додавання фарби у віск.

Великого поширення
набули свічки-трійці,
виготовлені за особливою
технологією, розмальовані і
прикрашені.

СВІЧКА І СТАРОДАВНІ ЗВИЧАЇ

Винайдення вогню здійснило надзвичайно великий вплив на розвиток людського суспільства, вогонь і його тепло в різних формах став і донині залишається однією з основ життя кожної людини. Тому не дивно, що вже в стародавні часи люди почали сприймати вогонь як образ (символ) життя. Стародавні мислителі, зокрема філософи Давньої Греції, розглядали вогонь як одну з основ світобудови й називали вогнем зокрема ті сутності, які у сучасній науці називаються силами чи енергіями.

Так чи інакше, але вогонь став важливою складовою будь-якого священнослужіння, а в деяких суспільствах, зокрема у стародавніх суспільствах Стародавнього Близького Сходу люди стали йому поклонятись як прояву Божества. Свічки були вже відомі в ті часи і очевидно були досить поширені, оскільки дозволяли зберігати і підтримувати вогонь невеликої сили.

З поширенням у світі єдиногобожжя, в першу чергу у формі християнського віровчення, свічки, так само як багато інших речей, створених людьми у язичницькі часи, продовжили своє існування як елемента богослужіння, але їх роль була переосмислена. Вони, так само як і ікони почали розглядатись віруючими як символ життя, як символ єдиного Бога, який згідно з християнським віровченням і є саме Життя. Саме з цим пов'язані звичаї запалювання свічок (підтримувати світло життя).

СВІЧКА В ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Свічка, як уособлення небесного вогню, відігравала значну роль не тільки в повсякденному, а й в обрядовому житті українців. Вона була обов'язковим ритуальним атрибутом впродовж всього життя людини: під час народження, весілля та смерті. Це було пов'язано із традиційним пошануванням давніми українцями вогню. Свічка набула особливого значення в народній магії, її застосовували як один із найважливіших оберегів. Особливу роль свічки за часів християнства

У родинній

Свічку **обрядовості** запалювала баба
пупорізка при важких пологах,
щоб пришвидшити
народження дитини.

У весільному обряді, для
молодого і молодої
виготовляли перед весіллям
індивідуальні свічки

Свічка у громадських

акціях

Щороку проводиться всесвітня акція Вифлеємський вогонь миру, що полягає у поширенні символічного вогню, запаленого на місці народження Ісуса

Кожної останньої суботи листопада в пам'ять про жертв Голодомору 1932—1933 років запалюють свічки біля пам'ятних знаків жертвам Голодомору та політичних репресій, а також на центральних майданах міст України.

ВИДИ

Господарські свічки - свічки, зроблені з неподкрашеного парафіну середнього або високого очищення, мають просту циліндричну форму і білий напівпрозорий або непрозорий колір. Найпростіший, дешевий і поширений вид свічок. Найчастіше їх застосовують в умовах тимчасової відсутності електричної енергії. Їх встановлюють в свічник, який має більш стабільну температуру.

Столові свічки - подібно господарським свічок мають подовжену циліндричну форму (рівний циліндр або довга конусоподібна форма). У їх виробництві використовуються різні барвники для додання їм кращого естетичного вигляду. Можуть бути класичними, крученими, ароматичними. Такі свічки застосовуються для оформлення колоритних заходів.

Прядив яні свічки - свічки великого діаметру, що не потребують свічника для стійкості. В іншому збігаються з характеристиками зі столовими свічками - виробляються із застосуванням барвників, можуть бути класичними без запаху, або ароматичними. Такі свічки більш економні, так як розплавлений парафін заповнює

Церковні свічки - традиційно виготовляються повністю з бджолиного воску, хоча в окремих випадках можливе Примішування до матеріалу парафіну, стеарину. Ці свічки тонкі й довгі, і носять ритуальний характер.

Чайні свічки - інакше їх часто називають свічки-таблетки через їх форми. Випускаються залитими в алюмінієвий корпус. Використовуються в декоративних світильниках, аромалампах, для підігріву заварювальних чайників у відповідних пристроях. Ці свічки відрізняються найвищою економічністю, так як плавиться парафін не може покинути зону біля гніту і згоряє повністю

Декоративні свічки - свічки з різних матеріалів, в основному призначені для отримання естетичного задоволення. До них відносяться різні багатобарвні, різьблені свічки, свічки статуетки-сувеніри і т. п.

Гелеві свічки - вважаються найбільш естетичними і декоративними. Гелеві свічки виготовляються з гліцерину, желіровать желатином або іншим подібним речовиною. Гелева маса - прозора і найчастіше безбарвна, згораючи вона не дає запаху. Її розплавляють і заливають, в основному, в скляні ємності, на дні яких створюється якась композиція з кольорового піску, черепашок, немістич, статуеток і т. д.

Вуличні свічки призначені для використання на відкритому повітрі - на пікніку, на дачі, на природі, під час вистав і шоу. Вони можуть містити в собі піротехнічні склади, завдяки яким горіння свічки може урізноманітнити посиленням-ослабленням полум'я, різної його забарвленням (в тому числі зміною кольору полум'я), створенням іскор, зірочок над

**Очеретяна свічка - тьмяна
сальна свічка з гнітом з
серцевини тростини.**

Приблизно з 1970-х років існують так звані **електричні декоративні (неонові) свічки**. По суті свічками вони не є, а є газорозрядними лампами. Принцип їх роботи такий: в колбі лампи знаходяться дві металеві пластинки, а сама лампа заповнена неоном; між пластинками в одному місці виникає короткочасний (2 ... 4 с) розряд, після чого він гасне і спалахує в іншому

перех

Насипні свічки - наймолодший вид свічок. Це гранульований напівфабрикат. Гранули можуть бути різного діаметру від 1 до 5 мм. Розмір гранул залежить від вихідного матеріалу і виду гранулятора. Насипні свічки мають ряд переваг: вони не обмежені в розмірах, як підсвічники можна використовувати будь-яку ємність.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ

